

**Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula,
Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“,
Universitatea din București**

INOVAȚII ȘI ÎNCĂLCĂRI ALE NORMELOR LITURGICE ȘI CANONICE PRIVIND TAINA SPOVEDANIEI

Abstract: *The Sacrament of Confession was instituted by Jesus Christ on the evening of His Holy Resurrection from the dead, when he sent the His Saints Apostles to preach, breathing on them and saying to them, “Receive the Holy Spirit. If you forgive anyone’s sins, their sins are forgiven; if you do not forgive them, they are not forgiven” (John 20, 20-23), the power to perform this work by giving them at Pentecost, the descent of the Holy Spirit.*

Confession or Revelation is the Holy Sacrament where, by forgiving the sins committed, the man reconnects with Christ and the Church, this being the Mystery of the Christian’s spiritual rebirth, his spiritual regeneration and his straightening on the path of true Christian living.

As with the other Holy Sacraments and sanctifying work of the church, also, in the case of this holy sacrament there are some practices inconsistent with church order and rules which encroach the production of its effects on the lives of believers. It is the case of routine and formalism, both from the clergyman who administers the Holy Sacrament and from the believer who confesses; from the testimony in a hurry, under time pressure, in inadequate time periods; confession is not done consciously and with honesty; public confession.

These are some of the deficiencies that we encounter when administering the Holy Sacrament of confession and which must disappear. For this holy and sanctifying work to achieve the purpose for which it was established, it is required intense catechism activity, so that the believers know the ordinance or rule of conduct of this sanctifying work, which is so important in their lives.

Keywords: *confession, revelation, penance, sacraments, deviations / non-canonical liturgical practices.*

Taina Spovedaniei sau a Mărturisirii păcatelor are mare importanță în viața credincioșilor și a slujitorilor Sfântului Altar. Ea este una

din cele șapte Taine ale Bisericii, taină pe care o găsim prezentă și în Biserica Romano-Catolică, în Bisericile Vechi Orientale. În Bisericile Protestante, Calvină și Luterană, ca și în cultul și practica sectelor și denomiunilor creștine ea nu se practică.

Taina Spovedaniei, ca și celelalte Taine, este instituită de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos, îndată după Sfânta Sa Înviere din morți, când Se arată Sfinților Săi ucenici și Apostoli, seara, în ziua cea dintâi a săptămânii, adică Duminica, în foisorul sau în casa unde erau adunați de frica iudeilor și când îi salută cu cuvintele „Pace vouă!”, după care îi trimite la propovăduire, suflând asupra lor și zicându-le: *„Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute”* (Ioan 20, 20-23). Promisiunea iertării păcatelor o făcuse Mântuitorul cu mult mai înainte către ucenicii Săi, când le spune: *„Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer”* (Matei 18, 18), ca și către Apostolul Petru: *„Orice vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ, va fi dezlegat și în ceruri”* (Matei 16, 19), dar puterea de a săvârși această lucrare au primit-o la Cincizecime, când, peste ei, S-a pogorât Duhul Sfânt.

Spovedania sau Mărturisirea este, așadar, Sfântă Taină prin care primim iertarea păcatelor săvârșite după Botez, când ne spovedim prima dată, apoi a celor săvârșite de la ultima spovedanie, când ne spovedim mai des. Prin spovedire se reface legătura cu Hristos și cu Biserica, întreruptă prin păcat, de unde și importanța ei deosebită în viața creștină. Ea rămâne Taina renașterii noastre spirituale.

Două sunt motivele pentru care se săvârșește Taina Spovedaniei, și anume, porunca dată de către Mântuitorul ucenicilor Săi și asigurarea iertării păcatelor și îndemnul Sfântului Apostol Iacob: *„Mărturișiți-vă unii altora păcatele și vă rugați unii pentru alții ca să vă vindecați”* (Iacob 5,16). La acestea se adaugă realitatea păcatului în viața noastră: *„Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea”* (I Ioan 1, 8-9).

Taina Spovedaniei a fost săvârșită, în Biserica creștină, de către cei instituiți legal și împuterniciți cu puterea Duhului Sfânt, adică episco-

pii și preoții. Pentru săvârșirea ei, preoții sunt obligați să fie hirotesiți duhovnici¹.

Taina Sfintei Spovedanii se administrează și ca Taină de sine stătătoare, ori de câte ori ne simțim conștiința încărcată de păcate, dar mai ales legată de Taina Sfintei Împărtășanii, ca o pregătire și condiție a primirii acesteia cu vrednicie! De aceea, credincioșii noștri nu concep împărtășirea fără spovedire și, mai ales dezlegare de păcate. Acest lucru se bazează pe existența a numeroase canoane care opresc pe credincioși de la Sfânta Împărtășanie, pe o perioadă mai mare sau mai mică, pentru săvârșirea unor păcate care nu se pot cunoaște decât prin spovedire. De aceea, socotim că e bine să păstrăm în practica Bisericii, rânduiala conform căreia Sfânta Împărtășanie nu se poate da fără spovedire și iertare de păcate².

Pentru ca Spovedania să producă în noi regenerarea duhovnicească și îndreptarea noastră pe calea adevăratei viețuiri creștine, ea trebuie săvârșită cât mai corect și cu toată responsabilitatea. Din păcate, nu acordăm acestui mijloc terapeutic destulă importanță și suntem pândiți de formalism, o săvârșim ca pe un obicei, moștenit de la părinți, ca pe o obligație față de marile sărbători, nu ca pe o necesitate sufletească; nu știm să ne mărturisim, ne temem să spunem păcatele, ne este jenă să spunem că suntem păcătoși. Cu alte cuvinte, nu-i dăm acestei Taine importanța și rostul care i se cuvin, ci o minimalizăm până la caricaturizare sau desființare, schimbându-i destinația și scopul pe care le are în viața duhovnicească. Spovedania nu-și atinge de multe ori scopul fie din vina credincioșilor, care nu pricep ce se întâmplă în această Taină, fie din vina unor slujitori, care nu știu să o administreze și o minimizează. Iată câteva aspecte, care ne arată că Taina Spovedaniei nu este corect și eficient administrată și de aceea nu-și atinge scopul.

1. Spovedania nu este un simplu act liturgic obișnuit, de rutină și formal. Fără îndoială că ea se săvârșește după o rânduială liturgică

1. Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Care este deosebirea dintre preotul duhovnic și cel care nu a primit duhovnicia?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, ediția a II-a, Ed. Trinitas, București, 2014, p. 465-474.

2. Idem, *Se poate administra Taina Sfintei Împărtășanii fără cea a Spovedaniei?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. cit., p. 535-542.

precisă, dar nu aceasta este esențială. De bază rămâne mărturisirea păcatelor, care presupune și cere multă măiestrie. Duhovnicul trebuie să fie un om cu multă experiență pastorală, liturgică, familială, socială și gospodărească. Spovedania nu presupune numai citirea molitfelor, ascultarea păcatelor mărturisite și dezlegare lor și poate un canon sau epitimie, ci este un mijloc de dialog, de discuții deschise cu penitentul, de comentare și interpretare a păcatelor și faptelor mărturisite, de analizare a circumstanțelor atenuante și agravante ale săvârșirii păcatelor, de cercetare a stării psihologice a penitentului, pentru a vedea starea de căință, de părere de rău, care se impune ca o condiție a iertării, iar nu simplă înșirare a păcatelor.

2. Nu se rezervă timpul necesar săvârșirii Spovedaniei. Deși este Taina care trebuie să ne apropie de Hristos și Biserică și ne ajută să ne ridicăm din noroiul păcatelor, nu i se acordă timpul necesar. Din nefericire, mulți o socotesc ca pe o formalitate și ca pe o condiție pentru primirea Sfintei Împărtășanii și o fac în ultima săptămână sau în ultimele zile ale Postului; săvârșirea ei se face în grabă, devenind o adevărată improvizație, dacă nu chiar o batjocură. O spovedanie făcută sub presiunea timpului și sub privirile credincioșilor, care așteaptă cu zecile, este un adevărat sacrilegiu. Acea numai spovedanie nu se poate numi și, cu atât mai mult, nu poți afla mare lucru despre starea sufletească a credincioșilor. Mulți dintre ei solicită spovedirea după ce preotul a început slujba Utreniei sau a Liturghiei, arătând prin aceasta și ignoranță, și lipsă totală de respect pentru preot și pentru Taina Spovedaniei în sine. Există și preoți care, între două ectenii, fac și o spovedanie sau două, deși nu ne putem da seama cum vor fi acelea.

Pe lângă faptul că preotul nu are nici un pic de timp liber când slujește, se adaugă și faptul că atunci când preotul vine la biserică pentru săvârșirea Sfintei Liturghii, el vine pregătit trupește și sufletește și nu este indicat să-și strice liniștea interioară cu ascultarea de păcate. De aceea, zilele de duminică și de sărbătoare nu sunt indicate pentru spovedanie, ci trebuie rezervată o altă zi pentru aceasta.

Spovedirea în zi de duminică și de sărbătoare nu se justifică nici acolo unde sunt mai mulți preoți, pentru că toți vor să slujească, iar

dacă unul ar spovedi, nu este momentul potrivit și nu are nici liniștea necesară pentru așa ceva.

3. Uneori *mărturisirea păcatelor nu se face eficient, conștient și sincer*, datorită preotului, care nu-i catehizează pe credincioși, dar și datorită credincioșilor care nu știu să se spovedească. În această privință, există mai multe situații anormale:

a) Sunt credincioși care nu știu de ce au venit la Spovedanie, fără nici un fel de pregătire, și așteaptă să fie întrebați de preot despre păcatele lor. Acești credincioși fac spovedirea de formă. Au venit la spovedire pentru că așa se întâmplă la sfârșitul posturilor, de sărbători. Or, cel mai important lucru în procesul spovedirii este examenul de conștiință. Aceasta înseamnă să ne analizăm pe noi înșine, cu sinceritate, să ne cercetăm conștiința și să vedem ce păcate, greșeli sau fapte rele am săvârșit față de Dumnezeu, față de aproapele și față de noi. În această privință ne pot folosi *Ghidurile pentru spovedanie*, generos apărute în ultima vreme, deși nu toate sunt bine întocmite, uneori cuprinzând sugestii pentru păcate pe care nu le-am săvârșit. Nici întrebările din *Molitfelnic* sau *Aghiasmatar* nu sunt potrivite, pentru a nu produce sminteală sau îndemn la păcat³.

b) Altă categorie de credincioși vor să fie spovediți „după pravilă” pentru că sunt și duhovnici care spovedesc după această metodă. Spovedirea „după pravilă”⁴ presupune ca duhovnicul să citească tot acel chestionar din *Molitfelnic* pentru toate categoriile de credincioși, ceea ce este cu totul nepotrivit ca metodă și tact. Important pentru penitent nu este faptul de a auzi tot felul de păcate, ci de a conștientiza ce păcate mari, multe și grele îl apasă. De aceea trebuie să le mărturisească în mod deosebit. Așa cum medicului îi spui ce te doare sau ce este în neregulă și nu-i vorbești despre toate organele tale, la fel și duhovnicului îi spunem ce dureri sufletești avem. De aceea, însemnarea lor pe o listă este indicată, ca să nu le uităm, dar lista nu trebuie să cuprindă pagini întregi, pe care le citim automat și fără muștrare de conștiință, căci nu ne este de nici un folos.

3. Vezi *Molitfelnic*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2014, p. 64-71.

4. Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Ce este spovedania după pravilă?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. III, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2004, p. 171-174.

c) *Alți credincioși se socotesc fără păcat*, ceea ce este o mare eroare. Acestora trebuie să le amintim spusele Scripturii, citate mai sus: „*Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este în noi*” (I Ioan 1, 8).

Există și credincioși care socotesc că n-au păcate grele sau mari, ci păcate obișnuite. Modul acesta de gândire este foarte periculos sau nesănătos, căci nu există păcate grele sau mari sau păcate ușoare sau mici, căci orice păcat ne rupe de Dumnezeu și Biserică, iar păcatele mici și multe atârnă tot atât de greu ca și câteva păcate mari.

4. În legătură cu actul mărturisirii, întâlnim de asemenea situații nepotrivite care deviază Spovedania de la scopul ei:

a) Există persoane care nu se analizează pe ei, ci mai degrabă pe cei din jur: soacra pe noră, nora pe soacră, soția pe soț, părinții pe copii, încercând să se dezvinovățească sau aruncând vina pe alții. Cele mai frecvente sunt situațiile în care cei care se spovedesc își istorisesc viața de familie, modul în care s-au căsătorit, conflictele cu soțul sau soția, cu cumnații, cu rudele din familie, cu vecinii, care desigur că generează unele stări de tensiune, ură, invidie sau alte păcate care trebuie mărturisite, dar aceasta nu înseamnă pocăință sau Spovedanie, ci mai degrabă acuzații, încercare de disculpare, din care nu se mai observă părerea de rău sau iertarea.

b) Alte persoane se plâng de starea materială precară în care trăiesc, pe care trebuie ca preotul să o cunoască, dar care nu constituie subiect de spovedanie. Problemele care se discută la Spovedanie sunt cele legate de credință, de Dumnezeu, de morală, de atitudinea față de semenii și față de noi. Cele două molitfe din cadrul slujbei Spovedaniei, ca și Rugăciunea pe care o citește arhiepiscopul sau preotul, pentru iertarea tuturor păcatelor celor de voie și a celor fără de voie și pentru tot jurământul și blestemul, ne oferă o listă completă sau un sumar al păcatelor pe care trebuie să le mărturisim⁵. De asemenea, chestionarul din Molitfelnic ne este de mare folos în această privință⁶. Nu mai puțin importantă este cartea *Învățătura de credință creștină ortodoxă*⁷ care

5. Vezi *Aghiasmatar*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2014, p. 61-63; 351-354.

6. Vezi *Molitfelnic*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2012, p. 66-73.

7. *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, București, 1952, p. 375-389.

ne vorbește de tot felul de probleme legate de credință care pot fi teme de Spovedanie.

5. *Mărturisirea publică*⁸. În legătură cu această practică trebuie să spunem că este contrară modului corect de a săvârși Taina Spovedaniei, pentru că nu se păstrează secretul Mărturisirii și nu se poate da un canon sau epitimie, pentru că nu cunoaștem pe cei care se spovedesc. Pe de altă parte, cei care mărturisesc astfel sunt obligați să recunoască păcate pe care nu le-au făcut. Acest gen de mărturisire s-a practicat la începutul organizării Bisericii, dar când au apărut normele și canoanele privitoare la administrarea Spovedaniei, el a dispărut. A fost practicat de una din mânăstirile din țară, în secolul trecut, dar a fost înlăturat de autoritatea bisericească. Spovedania ortodoxă corectă este aceea care se oficiază personal, în fața preotului duhovnic care asigură secretul mărturisirii și prescrie canonul potrivit, fiecare credincios fiind un unicat și având viața lui.

Am prezentat câteva din neregulile pe care le întâlnim la administrarea Tainei Spovedaniei⁹ cu convingerea că ele trebuie să dispară, pentru ca această lucrare să-și atingă scopul pentru care a fost instituită. În acest sens, consider că este necesară o activitate de catehizare intensă, pentru că nu se cunoaște, de către credincioși, rânduiala sau regula de desfășurare a acestei lucrări sfințitoare așa de importante în viața lor. Ei o practică în virtutea obișnuinței, a experienței personale, incomplete și deficitare, fără să conștientizeze ce se petrece în actul Spovedaniei.

În al doilea rând, credincioșii trebuie să învețe că Spovedania nu o administrăm numai pentru împărtășire, de patru ori pe an, ci ea este o Taină de sine stătătoare, cu cea mai mare importanță pentru redresarea noastră morală. Ea trebuie administrată ori de câte ori ne simțim conștiința încărcată de păcate. Îndreptarea omului și reinte-

8. Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Ce este mărturisirea publică și dacă este permisă în Biserica noastră?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. I, Ed. Trinitas, București, 2014, p. 455-458.

9. Idem, *Ce practici nepotrivite întâlnim la administrarea Tainei Spovedaniei?*, în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, vol. 3, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2004, p. 200-210.

grarea într-o viață normală încep cu Spovedania și Împărtășania. Nu există remediu mai bun pentru creștin și viața duhovnicească decât aceste Sfinte Taine. Răul din noi și din jurul nostru nu dispare decât prin dispariția păcatului, iar păcatul nu dispare decât prin spovedire și împărtășire.